

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Előfizetésre felhívás

„ISTEN ÉS LÉLEK“

czímű műre.

(TANULMÁNY A VALLÁS EREDETI ALAPJÁRÓL.)

Írta:

ARMSTRONG A. RIKHÁRD.

Fordította

PÉTERFI DÉNES

Korunkban, midőn a vallást mindenfelől támadják, kiváló fontossága van minden oly munkának, mely a vallásos hit igazolására törekszik. Azok a támadások, melyeket a vallás ellen szoktak intézni, nem számítva a tudatlanságból származottakat, rendesen az újabbkori tudomány nevében tétetnek. E műnek kiváló becsét éppen az kölcsönöz, hogy a vallást a mai tudomány világánál bizonyítja meg, pszichológiai alapon. Nem helyezkedik a tudással ellentétbe, hanem annak fényénél szélesebb körre terjeszti ki és mélyebbre veti a vallás alapjait. Nem azzal igazolja a hitet, hogy »a hol a tudás végződik, ott kezdődik a hit«, a mi végre is alig jelent többet agnosticizmusnál, a hit tárgyai meg nem ismerhetőségénél. Sőt éppen azzal szembe állít hatalmas bizonyítékokat.

Tárgyalásmódja általán a művelt olvasót tartja szem előtt, és azt haszonnal olvashatja mindenki, ki előtt értéke van annak, hogy a hit minél biztosabb alapon igazoltassék, — ha mindjárt vallásos gondolkozása más színezetű lenne is. S mert úgy vagyok meggyőződve, hogy e mű érdekelni fogja mindazokat, a kik hisznek, kik az Istenben való hithez és a vallásos élethez most talán még inkább ragaszkodnak, mint valaha, és érdekelni azokat is, kik kevésbé hisznek, a kik e szép mindenség tengerén semleges hajón eveznek: ajánlom azt szíves figyelembe.

Előfizetési ára: 3 korona, mit f. évi márt. 31-ig kérek beküldeni.

Kolozsvár, 1898. febr.
Belmagyar-utca.

Péterfi Dénes.

A száz évet élt dr. Brassai Sámuel pályafutása és munkái. (1797—1897.) Írta Kőváry László. Lenyomat az Erdélyi Múzeum 1897. évi szept., okt., nov. és decemberi s a Keresztény Magvető decemberi füzetéből. Kolozsvár, 1897. 1--74 l. N. 8r. »Brassai Sámuel áldott emlékének« ajánlja kegyelettel a hálás tanítvány, ki a mester utmutató ösztönzésére több mint félszáz évvel

ezelőtt megindulva, nem utolsó gyümölcsét nyújtja e szerető gonddal irt emlékiratban termékeny történetirői munkásságának. További kutatás talán változtatni fog ez életrajz egyik-másik adatán, de mindig megmarad az az érdeme a tudós szerzőnek, hogy először adott szélesebb körű áttekintést a legsokoldalubb erdélyi tudós életéről. Elismeréssel kell mondanunk, hogy Kőváry Lászlónak, történettudósaink Nestorának, kiváló adománya van az életben látott és megismert alakoknak mesteri körvonalokban való feltüntetésére, jellemző tulajdonságaikkal együtt bemutatására. Vajha a most sírjából szerencsésen fölidézett Brassait Berde Mózsza, Bölöni Farkas Sándor, a Kemények és Wesselényiek követnék, hogy érdekes erdélyi memoire-irodalmunk érdemes történetirónk tollából a XIX-ik százdból is becses korfestő művekkel gazdagodjék.

Egyházi beszédek: B u c s ú. Egyházi beszéd, írta és elmondotta Tordán 1897. oct. 31-én Albert János tordai unitárius pap. Kolozsvár, 1898. Sr. 1—15 l. Ez különnyomata a »Ker. Magvető« 1897. évi 6. füzetéből annak a kiváló szép ajkalmi beszédnek, melylyel Albert János bucsuzott el 52 évi szolgálat után szeretett tordai hiveitől, kik meghatott szívvel, könnyezve hallgatták az elkerülhetetlen elvállalás megindítóan szép szavait. — A z é n l e l k i p á s z t o r i p á l c z á m. Beköszöntő, főpásztori, beiktató és üdvözlő beszédek, elmondva 1897. december 12-én a tordai unitárius templomban Simó János lelkész beiktatása alkalmával. Torda, 1897. 1—26 l. Sr. Mintjárt legelől Simó János hangulatos előimája és beköszöntő beszéde áll, utóbbi Zakariás XI. r. 7. versére alapítva. A sikerült alkalmi beszédet Ferencz József püspök kitünő szép beiktató beszéde és Albert János nyugalmazott lelkész üdvözlő beszéde követi. A füzet emléke az ünnepnek, melylyel a tordai egyház ifju lelkészét beiktatták. (u.)

Pál apostol élete és levelei. Dr. Masznyik Endre, pozsonyi theol. tanár e füzetes művéből az I. és II. kötet megjelent. Theologiai irodalmunkban igen figyelemre méltó munka s ha dogmaticai, biblia-kritikai kérdések merülhetnek is föl e vállalattal szemben, azok legkevésbé sem érinthetik a munka kiváló érdemét, mely szerint Masznyik különösen arra törekszik, hogy Pál apostol egyéniségét, jellemét, apostoli működésének jelentőségét, a bibliai irodalomban leveleinek fontosságát előnkbe tárja. Igaz ugyan, hogy a Páli levelek irodalma külföldön igen széleskörű s a vita, mely a levelekhez fűződik, még mindig élénk, minthogy az új-testamentumi iratok eredetére és keletkezésére nézve igen fontosak, de ki tagadhatná, hogy azok mellett egy ily nagy szorgalommal s tudományal irt mű, nálunk hiányt tölt be. Álláspontja történeti-kritikai s hiva a szabad vizsgálódásnak és kutatásnak, a mi természetes is, mert a tudományos biblia-kritika újabb vívmányai a páli levelek hitelességének kérdéseit sokkal előbbre vitték, semhogy czélszerű volna az apostol működéséhez ezek figyelembe vétele nélkül szólni. Masznyik a hiteles levelek közé sorozza: I. Thess., Gal., Korint. I. II. Róm., Filipp és Filem. szóló leveleket, összesen 7-et, s a többi 6 levelet Pál-félelnek mondja s a zsidókhöz irt levelet, mint legtöbb bíráló, elveti. Előadása világos, itt-ott áradozó, de oly hitmelegséggel és vonzó nyelvezettel ír, hogy az olvasót magával ragadja. (D. F.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A lelkészek fizetésének kiegészítéséről szóló törvényjavaslatot, melyet a kormány már korábban kilátásba helyezett, a vallás- és közoktatásügyi minster benyújtotta az országgyűléshez. Tekintve az ügy fontosságát, fennebb egész terjedelmében közöljük. E javaslat örömhír az ország összes szerényjövedelmű lelkészeinek s azok közt bizonyára az unitáriusoknak is. E javaslat magában foglalja azt, mire a háromszéki prot. lelkészek mozgalma czélt, mely a javaslatnak előhírnöke volt, hogy a lelkészi fizetések 600 frt helyett 800 frtra egészítettessenek ki, mert tényleg a javaslat a lelkészi állás jövedelmét az állampénztár terhére évi 800, illetőleg 400 forintra egészít ki. A négyszáz forint olyan lelkészekre vonatkozik, kiknek nincs teljes minősítésük, kik nem tudják 8 középiskolai osztály és 3 évi hittani tanfolyam elvégzését igazolni. Az eddigi állapothoz képest, el kell ismerni, e törvényjavaslat nagy előhaladás. És ezt nemcsak anyagi részére kell érteni, hanem formájára is. A munkálaton meglátszik a szabadelvűség nyoma. A katolikusok bár külön említettnek, de nincsenek a protestánsok velük szembevéve, hanem egymás mellé vannak sorolva, mint „törvényesen bevett vallásfelekezetek.“ De mind e mellett a javaslatnak több pontja van, melyeket nem tarthatunk kedvezőknek. S van különösen egy pontja, mely reánk nézve egy ultramontan kormány kezében a legveszedelmesebb eszköz lehetne. Ugyanis jövedelmi csökkenés esetén a minsternek fenn van hagyva, hogy ha a hívek csekély száma indokoltá teszi, a kiegészítés felemelését megtagadhatja és a felekezeti főhatóságot az illető hitközség önállóságának megszüntetésére hivatja fel. (15. §.) Mi fog csekély számnak tekintetni, ki határozza meg ezt? Vannak ismét pontok, melyekre szükség lehet némely egyházakkal szemben (7., 8., 9. §§.), hogy az állam ellenőrző jogát annál inkább gyakorolhassa, de oly egyházaknak is benyulni ezért önkormányzatába, melyek „államellenes magatartást“ sohasem tanúsítottak, hanem mindig az államiságáért küzdöttek, és ismét a kath. lelkészeket fegyelmi ügyben kivenni a többieket kötelező törvény alól, — ez kevésbé látszik indokoltnak. A javaslat mindenesetre bővebb megfontolást igényel s óhajtható, hogy az egyházi hatóságoknak nyilatkozattételre idő adassék, mielőtt azt az országgyűlés tárgyalás alá venné.

Az új collegiumi épület tervét a vallásközönség tanácsa Pákey Lajos építézmérnök által elkészítette. A rajz egy teljesen modern iskola és monumentális épület képét nyújtja. A bizottság kidolgozta a költségvetést is, mely azonban jóval magasabb, mintsem, hogy a vallás-